

Grey Scale #13

A 1 2 3 4 5 6 M 8 9 10 11 12 13 14 15 B 17 18 19

AKADEMIA OBRONY NARODOWEJ

WYDZIAŁ STRATEGICZNO-OBRONNY
KATEDRA ANALIZ I PROGNOZOWANIA OBRONNEGO

Stanisław DWORECKI

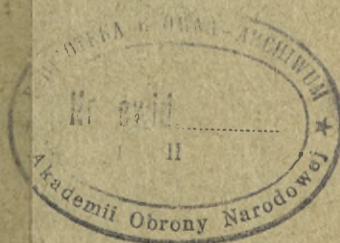
CHARAKTER I WŁAŚCIWOŚCI KONFLIKTÓW ZBROJNYCH

/Skrypt wykładu/

Biblioteka Główna
Akademii Obrony Narodowej
S/2404

05-002404-004-0

62181

WARSZAWA

1994

AKADEMIA OBRONY NARODOWEJ

WYDZIAŁ STRATEGICZNO-OBRONNY
KATEDRA ANALIZ I PROGNOZOWANIA OBRONNEGO

Stanisław DWORECKI

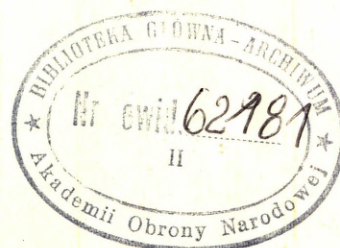
CHARAKTER I WŁAŚCIWOŚCI KONFLIKTÓW ZBROJNYCH

(Skrypt wykładu)

~~S/2404~~

4

Spis treści

WSTĘP	3
1. POJĘCIE KONFLIKTU	6
2. KONFLIKT ZBROJNY	8
3. CHARAKTER MOŻLIWYCH KONFLIKTÓW ZBROJNYCH	11
4. WŁAŚCIWOŚCI PRZYSZŁYCH KONFLIKTÓW ZBROJNYCH	13
4.1. Sytuacje konfliktowe	13
4.2. Konflikty zbrojne o małej intensywności	17
4.3. Konflikty zbrojne o średniej intensywności	21
4.4. Konflikty zbrojne o dużej intensywności	24
5. WPŁYW ŚRODKÓW WALKI NA CHARAKTER I WŁAŚCIWOŚCI KONFLIKTÓW ZBROJNYCH	27
PODSUMOWANIE	29
BIBLIOGRAFIA	32

"Gdyby ludzkość miała dość mądrości, by spojrzeć w nadchodzące czasy i wziąć się za bary z oczekującymi ją trudnościami, udział jej mogłaby stać się świetlana i owocna przyszłość. Jeżeli tego nie zrobi, czeka ją powolna i bolesna zagłada".

W deklaracji Klubu Rzymskiego z 1983 r.

WSTĘP

Z analizy obecnego i prognozowanego rozwoju sytuacji polityczno-militarnej w Europie wynika, że przyszłe zagrożenia militarne bezpieczeństwa Polski mogą mieć charakter zagrożenia bezpośredniego lub pośredniego oraz wewnętrznego lub zewnętrznego.

Za zagrożenie zewnętrzne bezpieczeństwa państwa można uznać (w myśl Aktu Końcowego) naruszenie w stosunku do niego przez inne państwo, którejkolwiek z następujących zasad:

1. Suwerenna równość, poszanowanie praw nieodłącznych od suwerenności;
2. Powstrzymanie się od groźby użycia siły lub samego jej użycia;
3. Nienaruszalność granic;
4. Integralność terytorialna państwa;
5. Pokojowe załatwianie sporów;
6. Nieingerencja w sprawy wewnętrzne;
7. Poszanowanie praw człowieka i podstawowych wolności, łącznie z wolnością myśli, sumienia, religii lub przekonań;
8. Równouprawienie i prawo narodów do samostanowienia;
9. Partnerska współpraca między państwami;
10. Wykonywanie w dobrej wierze zobowiązań wynikających z prawa międzynarodowego.

W przypadku bezpośredniego zagrożenia zewnętrznego może ono przybierać formę:

- wzmożonej penetracji wywiadowczej;

- szantażu militarnego;
- demonstracji siły militarnej;
- prowokacji militarnej.

Wymienione formy bezpośredniego zagrożenia militarnego bezpieczeństwa Polski przez inne państwo, będą konsekwencją groźby zastosowania siłowego rozwiązania sytuacji konfliktowych, dla osiągnięcia swoich celów. Będą one zmierzały do: wymuszenia na naszych władzach (państwie) określonych ustępstw, z naruszeniem interesów (kosztem) Polski; świadomego doprowadzenia do destabilizacji sytuacji wewnętrznej w Polsce; sprokowania wystąpienia zbrojnego naszego państwa w obronie jego racji stanu, przez uruchomienie systemu obronnego. W przypadku zdecydowanej odmowy spełnienia wysuwanych żądań, roszczeń lub innych warunków, i wobec braku obustronnej woli uzyskania satysfakcjonującego porozumienia, może dojść do kryzysu w stosunkach międzypaństwowych a nawet otwartego konfliktu militarnego

Pośrednie zagrożenie zewnętrzne bezpieczeństwa Polski może wystąpić wówczas, gdy stronami konfliktu będą bezpośredni nasi sąsiedzi, a osiągnięcie celów jedna ze stron zamierza uzyskać na drodze rozstrzygnięć militarnych. Wówczas obszar Polski (choćby przejściowo) może stać się terenem działań wojennych, wbrew naszej woli. W ten sposób Polska może być uwikłana (wmanewrowana) w konflikt militarny innych państw, ponosząc określone tego faktu konsekwencje.

Z kolei zagrożenia wewnętrzne bezpieczeństwa państwa powstają na tle zespołu uwarunkowań, których źródła tkwią w elementach jego struktury, doprowadzających do destabilizacji sytuacji lub naruszania podstawowych jego wartości.

Sprzyjające po temu warunki tkwią w mającej miejsce transformacji ustrojowej. Często słyszy się o "demokracji" i "państwie prawa", przy czym ci przywódcy, którzy o tym najgłośniej wykrzykują, zazwyczaj najmniej tego pragną. Nie wiadomo, czy chcą ustanowić pewien rodzaj despotyzmu, czy by ktoś zrobił za nich to, co sami robić powinni. Może to prowadzić do destabilizacji sytuacji wewnętrznej (i zewnętrznej).

Spółeczeństwo jest świadome tego, że z przyjęciem i zachowaniem nowych zasad, mogą przejściowo pogorszyć się warunki egzystencjalne. Należy jednak wystrzegać się w sytuacjach konfliktowych¹ podsycania i wyzyskiwania społecznego niezadowolonia, gdyż może to być niebezpieczne dla niego samego i dla dobra kraju. Może bowiem doprowadzić do kryzysu², a nawet konfliktu wewnętrznego lub z innymi państwami. Jedyny prawdziwy przywódca i mąż stanu, to taki, który prowadzi społeczeństwo i kraj do dobrobytu i rozwoju, a nie do strajków, sabotażu i nędzy.

Niezadowolenie społeczne z rozwoju sytuacji społeczno-politycznej i ekonomicznej jest uzasadnione wówczas, gdy wynika z rażących przejawów niesprawiedliwości i braku szacunku dla prawa stanowionego. Uzasadnione jest zatem dążenie do osiągnięcia odpowiednich warunków egzystencjalnych i "słusznej" zapłaty za pracę. Często niezadowolenie to nie byłoby uzewnętrzniane (np. w formie strajku), gdyby przywódcy czynili to, co do nich należy.

¹ Przez sytuację konfliktową rozumieć się tu będzie splot takich zdarzeń, w których przynajmniej jedna z dwóch stron narzuca własne cele (dążenia, aspiracje, interesy, wartości, warunki) drugiej stronie, w sposób trudny czy nawet niemożliwy dla niej do zaakceptowania, ze względu na oczywistą ich sprzeczność. Rozwikłanie tej sytuacji może nastąpić na drodze negocjacji, poszukiwania satysfakcjonującego obie strony kompromisu.

² Przez kryzys rozumieć się tu będzie taki stan w rozwoju sytuacji konfliktowej, w którym "zwaśnione" strony nie mogą dojść do porozumienia, gdyż żadna z nich nie jest skłonna pójść na jakiegokolwiek ustępstwa, albo poczynione ustępstwa nie satysfakcjonują drugiej strony. Pokojowe (honorowe) wyjście z tego stanu możliwe jest tylko wówczas, gdy do pertraktacji (negocjacji) włączy się trzecia (najlepiej neutralna) strona, stwarzając warunki do zbliżenia stron i osiągnięcia consensusu. Warunkiem koniecznym jest jednak, aby strony przejawiały dobrą wolę do zawarcia porozumienia, gotowość do ponownego zbadania spornych problemów i zasadności argumentów, a nawet uczynienia racjonalnych ustępstw. Tylko wówczas możliwy jest przełom, przesilenie czy decydujący zwrot w kierunku normalizacji rozwoju sytuacji. W przeciwnym razie najczęściej dochodzi do otwartego konfliktu (walki z zastosowaniem różnych form przymusu).

Brak racjonalnych zachowań (społeczeństwa polityków i przywódców) w stosunku do przejawów zagrożenia bezpieczeństwa państwa może doprowadzić do sytuacji kryzysowej, a nawet konfliktu zbrojnego.

1. POJĘCIE KONFLIKTU

Problematyka konfliktów jest przedmiotem uwagi przedstawicieli wielu dyscyplin naukowych, m.in.: historii, politologii, medycyny, ekonomii, antropologii kulturowej, socjologii i psychologii społecznej. Stąd i definicje konfliktu są różne, ze względu na znaczną złożoność sytuacji (w zakresie podmiotowym i przedmiotowym) jego występowania, sposób podejścia i metodykę analizy.

Pierwotne znaczenie konfliktu (z łac. *conflictus* = zderzenie) uległo zasadniczemu rozszerzeniu³. Wiele określeń takich, jak: wszelkie zetknięcie się sprzecznych dążeń; kontrowersje, niezgodność interesów, poglądów; antagonizm, kolizja, spór, protest, wrogość, sprzeczka, zatarg; konkurencja, rywalizacja, opozycja; przemoc, rewolucja, walka, wojna itp., często są utożsamiane z konfliktem.

W zależności od rozpatrywanej sytuacji (zjawiska, procesu) podkreśla się aspekt psychologiczny, socjologiczny, ekonomiczny, organizacyjny lub międzynarodowy.

Z punktu widzenia prakseologicznego⁴, konflikt przedstawia się w postaci kooperacji negatywnej, odnoszonej do pary przeciwników (jednostek). W ujęciu Kotarbińskiego kooperacja negatywna była utożsamiana z walką, do opisu konfliktów międzygrupowych i międzyorganizacyjnych. Od tego czasu obserwuje się dążenie do uściślenia i uszczegółowienia definicji konfliktu, w zależności od przedmiotu analizy

³ Słownik wyrazów obcych. PWN. Warszawa 1980, s.378.

⁴ KOTARBIŃSKI T.; *Z zagadnień ogólnej teorii walki*. Warszawa 1938.

(badań, oceny), podmiotów i relacji występujących między nimi, celów konfliktu, rodzajów zachowań i metody działania stron.

W przyjmowanych definicjach⁵ nadal budzi poważne kontrowersje charakter interakcji występujących w sytuacji konfliktowej, czyli: jaki rodzaj zachowania wśród jednostek lub zbiorowych całości określamy tym terminem; jaki jest akcentowany poziom otwartości działań (relacje przyczynowo-skutkowe); jaki jest dopuszczalny poziom otwartej przemocy (stosunek do przeciwnika); racjonalność zachowań (adekwatność zastosowanych środków przymusu do celu działania) itp.

Z socjologicznego punktu widzenia, konflikt społeczny występuje wówczas, gdy ma miejsce zmniejszenie szansy lub uniemożliwienie zaspokajania interesów jednej grupy lub klasy przez drugą, ze względu na sprzeczne wartości, interesy i cele uznawane przez te grupy⁶.

Ze względu na: cel, rodzaj, typ, formę, miejsce, skalę lub wielkość występujących sprzeczności w prezentowanych wartościach nadrzędnych i uznawanej hierarchii celów, a głównie sposób obrony własnych interesów i użytych środków do wymuszenia ustępstw lub wyegzekwowania swoich racji, konflikty społeczne generalnie można podzielić na wewnętrzne i zewnętrzne oraz "pokojowe" i "zbrojne"⁷.

⁵ Zob.: MLIČKI M.; *Konflikty społeczne. Pułapki i dylematy działań zbiorowych*. PAN. Warszawa 1992, oraz WIŚNIEWSKI A.; *Przegląd literatury nt. socjologicznych teorii konfliktu*. W sprawozdaniu z pracy naukowo-badawczej pk. "TEORIA". AON, Warszawa 1993.

⁶ Wydaje się, że dla jasności i jednoznaczności tak definiowanego konfliktu, konieczne jest uzupełnienie o element związany z zachowaniem stron. Moim zdaniem dopóki strony nie uciekają się do zastosowania (użycia) jakichkolwiek form czynnego przymusu (wrogich zachowań, negatywnych sankcji, kar, walki bez lub z użyciem przemocy), dopóty możemy mówić o sytuacji konfliktowej lub kryzysie. Przecież, zarówno w sytuacji konfliktowej jak i w stanie kryzysu strony mogą dojść do porozumienia, zawarcia ugody na zasadzie consensusu. Wówczas strony zapobiegną stosowaniu wobec siebie przemocy, unikną walki. Zatem nie wystąpi konflikt w sensie behawioralnym.

⁷ Zob.: PŁONKA I.; *Przygraniczny konflikt zbrojny w warunkach Rzeczypospolitej Polskiej*. Rozprawa doktorska. AON. Warszawa

Istota konfliktu "pokojuowego" (tak wewnętrznego jak i zewnętrznego) polega na tym, że strony dochodzą swoich racji bez uciekania się do stosowania zorganizowanej przemocy w formie zinstytucjonalizowanej. Ta grupa konfliktów charakteryzuje się tym, że prowadzona walka pełni przede wszystkim pozytywne funkcje społeczne, przyczyniając się do rozwoju i postępu. Z tego względu nie będzie ona tu przedmiotem dalszych rozważań.

Ponieważ konflikt jest zjawiskiem towarzyszącym rozwojowi wszelkich przejawów życia społecznego, i jest immanentną cechą wszystkich struktur społecznych, dlatego należy liczyć się z ciągłym poszukiwaniem nowych, precyzyjniejszych definicji, jednoznacznie identyfikujących to zjawisko, tym bardziej, że niektóre obecne określenia wywołują ożywiną dyskusję.

2. KONFLIKT ZBROJNY

W naukach społecznych, w tym głównie w socjologii i prawie, konflikt zbrojny interpretowany jest szeroko, i utożsamiany jest z użyciem przemocy zbrojnej. Natomiast w naukach wojskowych przyjmuje się, że konflikt zbrojny jest formą rozwiązywania konfliktów społecznych przy ograniczonym użyciu sił zbrojnych⁸.

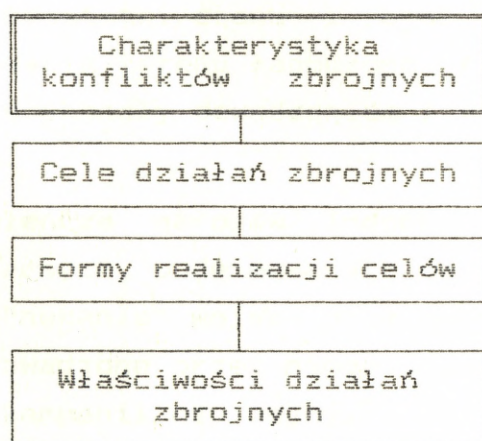
1993, s. 37-38. Autor do zbrojnych konfliktów społecznych zalicza: wojnę, konflikt zbrojny, stan wojenny, stan wyjątkowy, przewrót wojskowy i blokadę.

⁸ Por.: Konflikt zbrojny - działania sił zbrojnych prowadzone przez antagonistyczne państwa (klasy społeczne) zmierzające do osiągnięcia celu politycznego. Są to działania stosunkowo krótkotrwałe, prowadzone na ograniczonym obszarze i ograniczonymi siłami [Zbiór podstawowych terminów z zakresu nauki i doktryny wojennej. ASG WP. Warszawa 1980, s. 8]; - ma miejsce wówczas, gdy cele polityczne klasy (która go wywołała) są ograniczone; walka zbrojna toczy się na niewielkim obszarze, w krótkim czasie, nie angażuje gospodarki kraju będącego w konflikcie, ani całych sił zbrojnych [KACZMAREK J.: *Bitwa o przetrwanie*. MON. Warszawa 1988, s.26]; - jest formą rozwiązywania konfliktu społecznego, w którym strony stosują przemoc zbrojną, ale nie angażują całych sił, jakimi dysponują [Encyklopedia popularna A-Z. PWN. Warszawa

Konflikt zbrojny jest formą walki (działań zbrojnych), i ma miejsce wówczas, gdy strony sformalizowane bronią swoich interesów (racji) stosując przymus (przemoc fizyczną) w formie zinstytucjonalnej - w sensie prawa międzynarodowego.

W tego rodzaju działaniach (walce) cechą charakterystyczną jest to, że przynajmniej jedna ze stron konfliktu dopuszcza osiągnięcie swojego celu godząc w podstawy istnienia lub znacznego ich zachwiania (ograniczenia) drugiej strony - w sensie terytorialnym, politycznym, gospodarczym lub wojskowym. Nie wyklucza się przy tym spowodowania znacznych strat (szeroko rozumianych). W zależności od założonych celów, strony konfliktu dobierają formy i sposoby działań zbrojnych (schemat 1). Potwierdzeniem tego mogą być współczesne konflikty zbrojne.

Schemat 1.

Świat nadal nie jest spokojny. Statystycy podają, że od zakończenia II wojny światowej nie było dnia, by gdzieś na naszym globie nie trwały walki, nie przelewano krwi. Mimo przemian, jakie miały miejsce pod koniec lat osiemdziesiątych, od początku lat dziewięćdziesiątych nie obserwuje się spadku liczby konfliktów zbrojnych na świecie.

W przeszłości konflikty zbrojne charakteryzowały się specy-

fiką działań bojowych. W każdym z nich prowadzono działania zaczepne i obronne. Nacierający, dysponując coraz nowszymi generacjami uzbrojenia i pomocniczego sprzętu technicznego, dążył do szybkiego ześrodkowania wojsk i wykonania zaskakującego uderzenia. Oddziaływanie na broniące się zgrupowania nie ograniczało się wyłącznie do przedniego skraju obrony. Rozwijano działania podporządkowane pokonaniu obrony przeciwpancernej. Stopniowo zmieniano formy i sposoby oddziaływania na elementy ugrupowania bojowego i operacyjnego, znajdujące się w głębi. Przez umiejętne wykonanie desantów powietrznych i działanie pododdziałów powietrzno-szturmowych wytwarzano wiele ognisk walki wewnątrz ugrupowania broniących się wojsk. Dążono do poważnego naruszenia systemu obrony i stworzenia warunków do szybkiego pokonania kolejnych pozycji obronnych.

Konflikty lokalne wyraźnie wskazały na to, że wojska przechodziły do obrony w różnych sytuacjach. Najczęściej czyniły to dysponując krótkim czasem na organizację walki i rozbudowę inżynierską. Niedostatki czasu i brak możliwości inżynierskiego przygotowania terenu łagodzone szybko zorganizowanym systemem ognia, doskonałym dowodzeniem i działaniami o charakterze manewrowym.

Wojny wyzwolenicze narodów Indochin ukazały znaczenie działań nieregularnych, podejmowanych na tyłach wojsk agresora. Różne formy "nękania" wojsk przeciwnika nie pozostawały bez wpływu na prowadzone przez niego działania bojowe i ostateczny rezultat kampanii czy wojny.

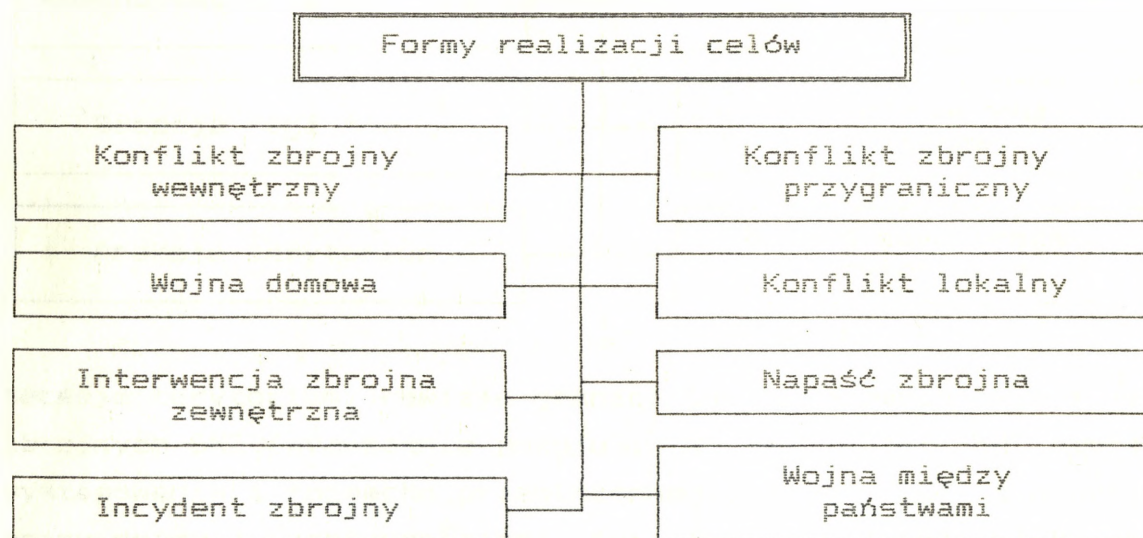
Ostatnie działania wojenne w rejonie Zatoki Perskiej wskazały na rangę walki elektronicznej, operacji powietrznych i broni precyzyjnej. Rzutowały one na synchronizację i kanalizację wysiłków wojsk sprzymierzonych, wykorzystanie posiadanych odwodów i możliwości prowadzenia działań w głębi ugrupowania broniących się wojsk.

Nowa sytuacja geopolityczna w Europie oraz postęp naukowo-techniczny sprawiają, że wypracowane na przestrzeni ostatnich wielu lat koncepcje i zasady tworzenia struktur organizacyjno-funkcjonalnych SZ, ich wyposażania w sprzęt bojowy i pomocni-

czy oraz prowadzenia działań wojennych ulegają radykalnym zmianom. Ewolucji podlegają poglądy na charakter i właściwości ewentualnych konfliktów zbrojnych w Europie oraz zasady użycia w nich sił zbrojnych.

Trudno jest dziś nakreślić realny scenariusz działań wojennych w konfliktach zbrojnych, mogących mieć miejsce w Europie, po 2010 roku. Trudność ta wynika z braku wiarygodnej prognozy zmiany różnorodnych uwarunkowań polityczno-militarnych oraz trendów i kierunków postępu techniczno-technologicznego w produkcji nowoczesnych środków walki. Można jednak podjąć próbę przedstawienia charakteru możliwych zagrożeń militarnych bezpieczeństwa Polski, sytuacji konfliktowych, właściwości przyszłych konfliktów zbrojnych oraz przygotowania i prowadzenia działań wojennych (schemat 2).

Schemat 2.

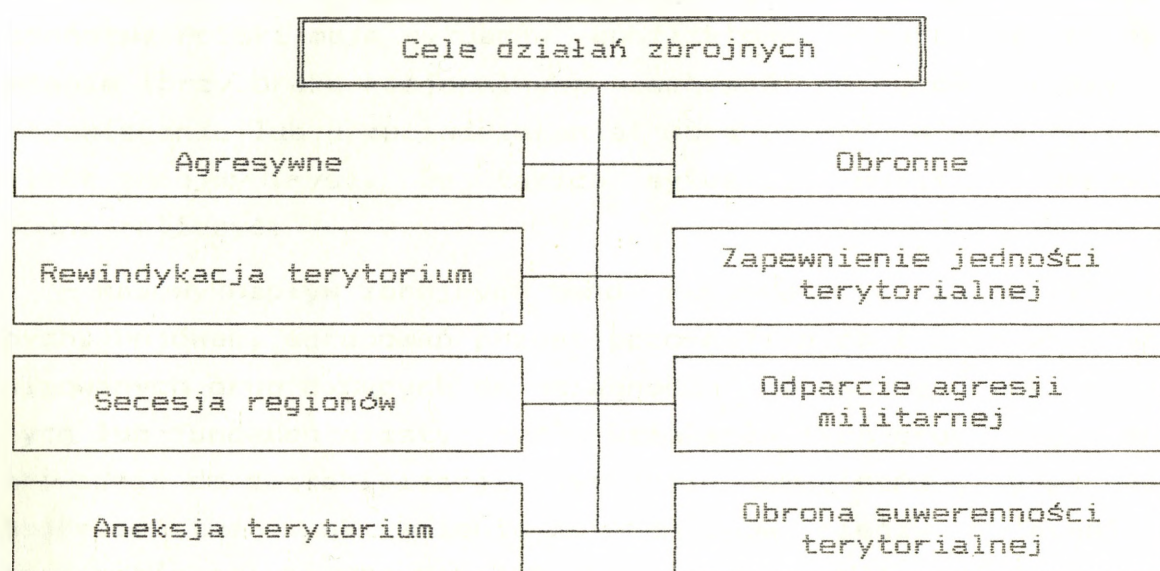
3. CHARAKTER MOŻLIWYCH KONFLIKTÓW ZBROJNYCH

Wraz ze zmianą i rozwojem różnorodnych czynników, pośrednio lub bezpośrednio oddziałujących na charakter konfliktów zbrojnych, ewolucji podlegają również poglądy na kryteria ich klasyfikacji.

W ostatnich latach dokonały się zmiany, które sprawiły, że ukształtowane dotychczas poglądy na charakter konfliktów zbrojnych zostały częściowo zburzone. Przyczynami sprawczymi tych zmian są wnioski ze współczesnych konfliktów, tendencji rozwoju środków walki, zasad działania wojsk oraz procesy zmian polityczno-militarnych w świecie (schemat 3).

Konflikty zbrojne mogą mieć charakter obronnych (odparcie agresji, obrona suwerenności i integralności terytorialnej), agresywnych (podporządkowanie polityczno-wojskowe, zabór lub

Schemat 3.

secesja terytorium, rewizja granic) lub pokojowych misji sił zbrojnych ONZ (wymuszenie pokoju). W zależności od miejsca występowania i rozmachu przestrzennego, mogą mieć charakter: wojny domowej, kontynentalnej, światowej; konfliktu lokalnego lub granicznego. W zależności od czasu trwania: krótkotrwałe lub długotrwałe. W zależności od sposobu prowadzenia działań: konwencjonalne, niekonwencjonalne, regularne, manewrowe, punktowe, partyzanckie. W zależności od zakresu wykorzystania środków walki: klasyczne, jądrowe, powszechne lub ograniczone użycie dostępnych środków walki. Jednoznaczne określenie charakteru konfliktów zbrojnych nie jest możliwe, ze względu na jednoczesne występowanie wielu cech identyfikacyjnych i ich

złożonej natury. Charakter konfliktów w znacznej mierze zależy będzie od różnorodnych uwarunkowań wewnętrznych i zewnętrznych, towarzyszących sytuacjom konfliktowym. Dlatego coraz częściej mówi się o konfliktach zbrojnych o małej średniej lub dużej intensywności.

4. WŁAŚCIWOŚCI PRZYSZŁYCH KONFLIKTÓW ZBROJNYCH

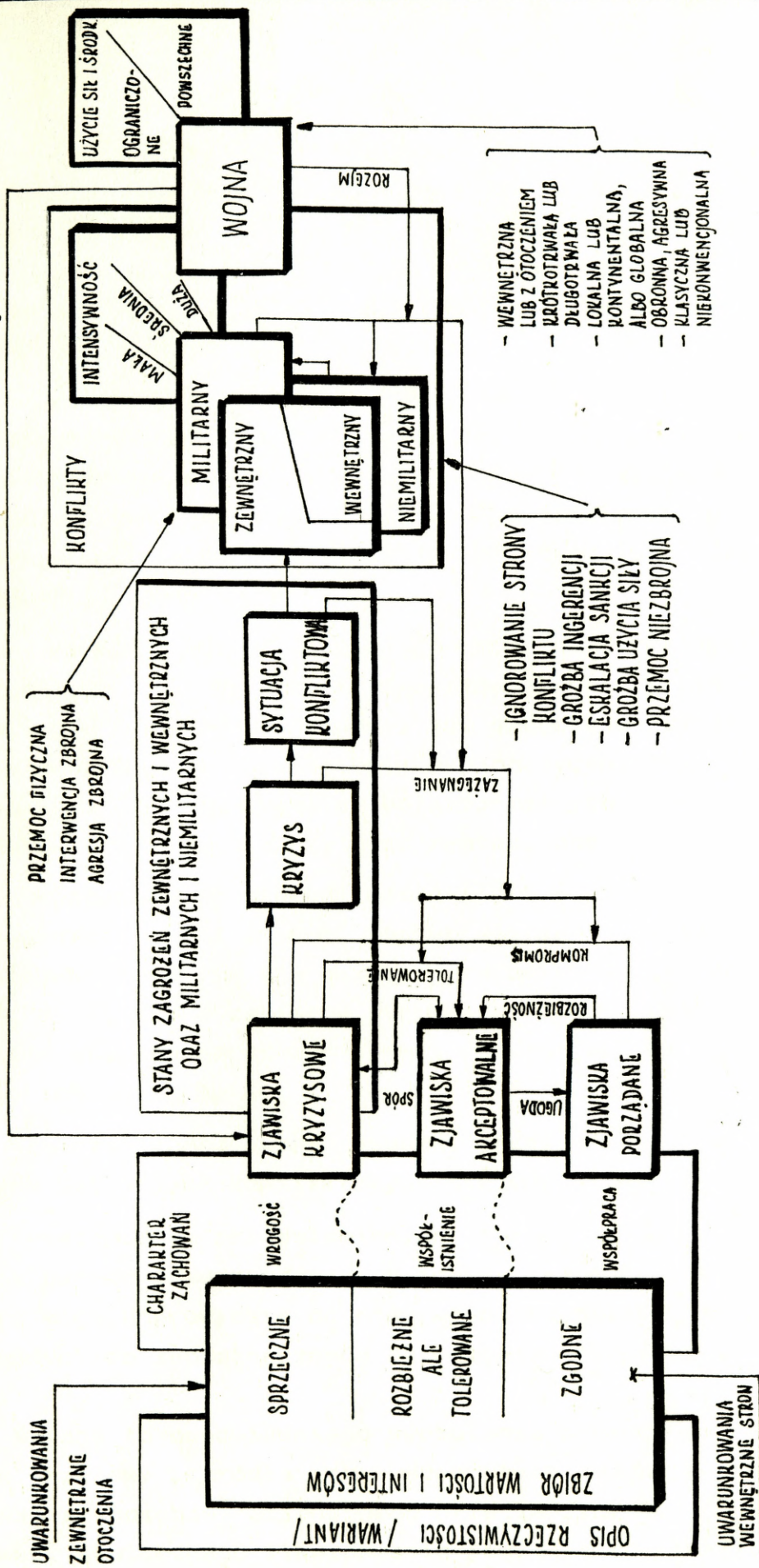
4.1. Sytuacje konfliktowe

Bezpośredni związek z zagrożeniami militarnymi bezpieczeństwa Polski mają sytuacje konfliktowe, które na pewnym etapie (przy braku racjonalnych zachowań ośrodków władzy - zapobiegania lub przeciwdziałania) mogą przejść w otwarty konflikt zbrojny (rys). Do takich sytuacji konfliktotwórczych można zaliczyć:

- masowy napływ zbrojnych band rabunkowych, terrorystycznych, bojówek, ugrupowań przestępczo-mafijnych i innych zorganizowanych grup dążących do osiągnięcia celów nacjonalistycznych lub fundamentalistycznych. Działania tych grup mogą doprowadzić do destabilizacji sytuacji wewnętrznej, skłócenia społeczeństwa i uaktywnienia antagonizmów między Polakami a mniejszościami narodowymi lub wyznaniowymi. Nie można wykluczyć, że w przypadku narastania sytuacji konfliktowej, może dojść do ingerencji państwa sąsiedniego pod pozorem obrony interesów swoich obywateli;

- masowe powstawanie na terenie kraju zbrojnych nieformalnych grup nacjonalistycznych, zarówno polskich jak i mniejszości narodowościowo-etnicznych oraz religijnych (wyznaniowych), usiłujących samowolnie i siłą rozwiązywać swoje problemy wewnątrz naszego kraju lub na terytorium państwa sąsiedniego;- terroryzm zbrojny nieformalnych grup organizacji anarchistycznych lub fundamentalistów religijnych, dążących do wymuszenia na organach władzy oczekiwanych ustępstw na ich korzyść lub nękania i zastraszania społeczeństwa, prowadzące do destabilizacji sytuacji wewnętrznej;

POGŁĘBIENIE SPRZECZNOŚCI

rys

- szantaż zbrojny i stosowanie przemocy przez zorganizowane formalne lub nieformalne grupy dla wywarcia nacisku na organa władzy w celu wymuszenia ustępstw. Mogą to być działania typu: zamachów bombowych i napadów na obiekty wojskowe lub użyteczności publicznej, sabotażu lub dywersji, prowokacyjnych starć granicznych itp.;

- incydent zbrojny, działanie wrogich organizacji lub ugrupowań, podjęte w celu wywołania bądź podtrzymania stanu destabilizacji wewnętrznej lub napięcia militarnego pomiędzy Polską i innym państwem. Mogą to być działania o charakterze prowokacyjnym i terrorystycznym, punktowe lub rozproszone na niewielkim obszarze;

- napaść zbrojna zorganizowanych, nieformalnych grup paraliżujących funkcjonowanie elementów struktury państwa (np. komunikacji lotniczej, kolejowej lub drogowej, sieci łączności, przejść granicznych, placówek dyplomatycznych i tp.), w celu wywołania (sprowokowania do) formalnych reakcji obronnych państwa lub uruchomienia jego systemu obronnego;

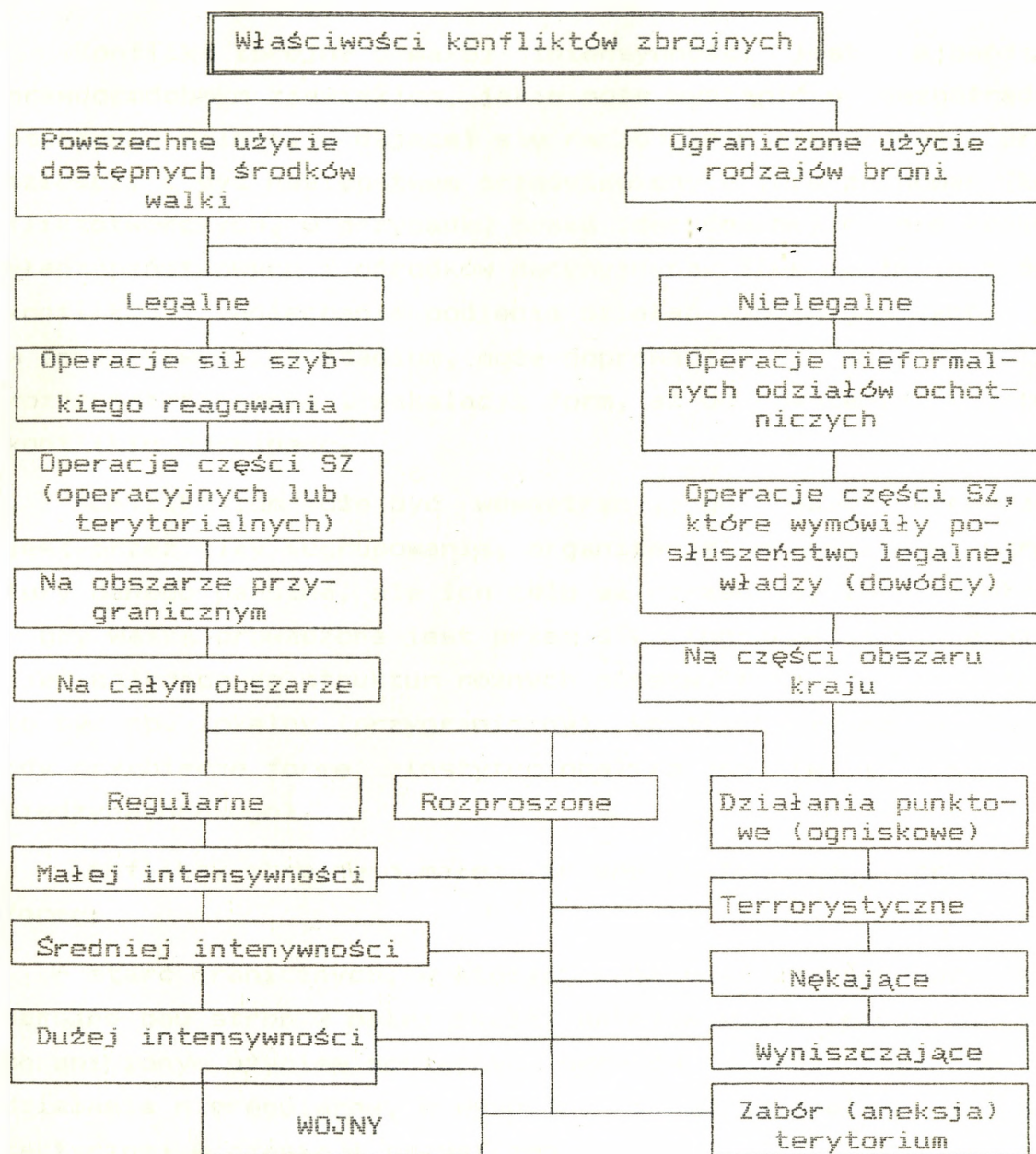
- prowokacyjne naruszanie obszaru naszego kraju w strefie przygranicznej (lądowej, morskiej lub powietrznej) oraz wywoływanie konfliktów granicznych przez zorganizowane jednostki militarne z zamiarem doprowadzenia do uruchomienia elementów systemu obronnego Polski lub podjęcia innych działań w celu ich zażegnania.

Znaczenia możliwych zachowań przeciwnika w ww. i tym podobnych sytuacjach konfliktowych nie można lekceważyć.

Wystąpienie przedstawionych form zachowań konfliktowych jest bardzo prawdopodobne, a ich skutki mogą być brzemienne, gdyż mogą doprowadzić do otwartego konfliktu zbrojnego - o trudnych do jednoznacznego określenia właściwościach (schemat 4).

Wymaga to odpowiedniego wyczulenia organów władzy na wszelkie przejawy i źródła ich występowania, odpowiedniego przygotowania sposobów racjonalnego przeciwdziałania, a w ostateczności, skutecznego likwidowania powstających konfliktów. Temu

Schemat 4.

celowi powinien służyć odpowiednio zorganizowany i wyposażony i wyposażony system obronny. Jego elementy składowe powinny mieć "instrumenty" umożliwiające efektywne reagowanie na wszelkie przejawy zjawisk konfliktotwórczych, aby proporcjonalnie do skali i intensywności ich występowania mogły podjąć skuteczne działania, łącznie z zastosowaniem przemocy fizycznej (sił militarnych).

4.2. Konflikty zbrojne o małej intensywności

Konflikt zbrojny o małej intensywności jest najbardziej prawdopodobnym zjawiskiem, jakie może wystąpić w bezpośrednim otoczeniu Polski, w dającej się racjonalnie prognozować przyszłości, i być następstwem przedstawionych form zachowań konfliktotwórczych, w przypadku braku zdecydowanej na nie reakcji władz państwowych i ośrodków decyzyjnych. Zlekceważenie źródeł konfliktu i zaniechanie podjęcia działań zapobiegawczych, już w początkowym ich stadium, może doprowadzić do znacznego ich rozprzestrzenienia i eskalacji form, aż do powstania otwartego konfliktu zbrojnego.

Konflikt ten może być wewnętrzny, gdy walka prowadzona jest przez siły (ugrupowania, organizacje) wchodzące w strukturę danego państwa, ale ich cele są sprzeczne, lub zewnętrzny - gdy walka prowadzona jest przez siły (ugrupowania, organizacje) należące do struktur różnych państw. W szczególności może to być np. lokalny (przygraniczny) konflikt międzypaństwowy, gdy przybierze formę zinstytucjonalizowaną (w sensie prawa międzynarodowego).

Konflikty zbrojne o małej intensywności mogą przybierać formę:

- starcie granicznych, w których mogą być zaangażowane siły zbrojne obu stron w małej skali, na niewielkim obszarze i z ograniczonym użyciem dostępnych środków walki. Mogą to być działania nieregularne, o wysokiej dynamice zmiany sytuacji taktycznej w czasie i przestrzeni;

- konflikt lokalny wewnętrzny lub w strefie przygranicznej, który może charakteryzować się właściwościami typowymi dla starcia granicznego, ale nieco większym rozmachem czasowo-przestrzennym oraz większym zaangażowaniem potencjału militarnego z obu stron;

- interwencja zbrojna sąsiedniego lub innego państwa (grupy państw) w określonym celu (np. politycznym lub wojskowym), o ograniczonym użyciu sił zbrojnych i dostępnych środków walki.

Należy przypuszczać, że działaniami zbrojnymi może być objęta część terytorium Polski, a same działania będą krótkotrwałe, z użyciem broni klasycznej, głównie jako środka fizycznego przymusu. Mogą to być działania mające na celu zaprowadzenie ładu wewnętrznego, bądź wymuszenia określonych ustępstw politycznych, gospodarczych lub wojskowych;

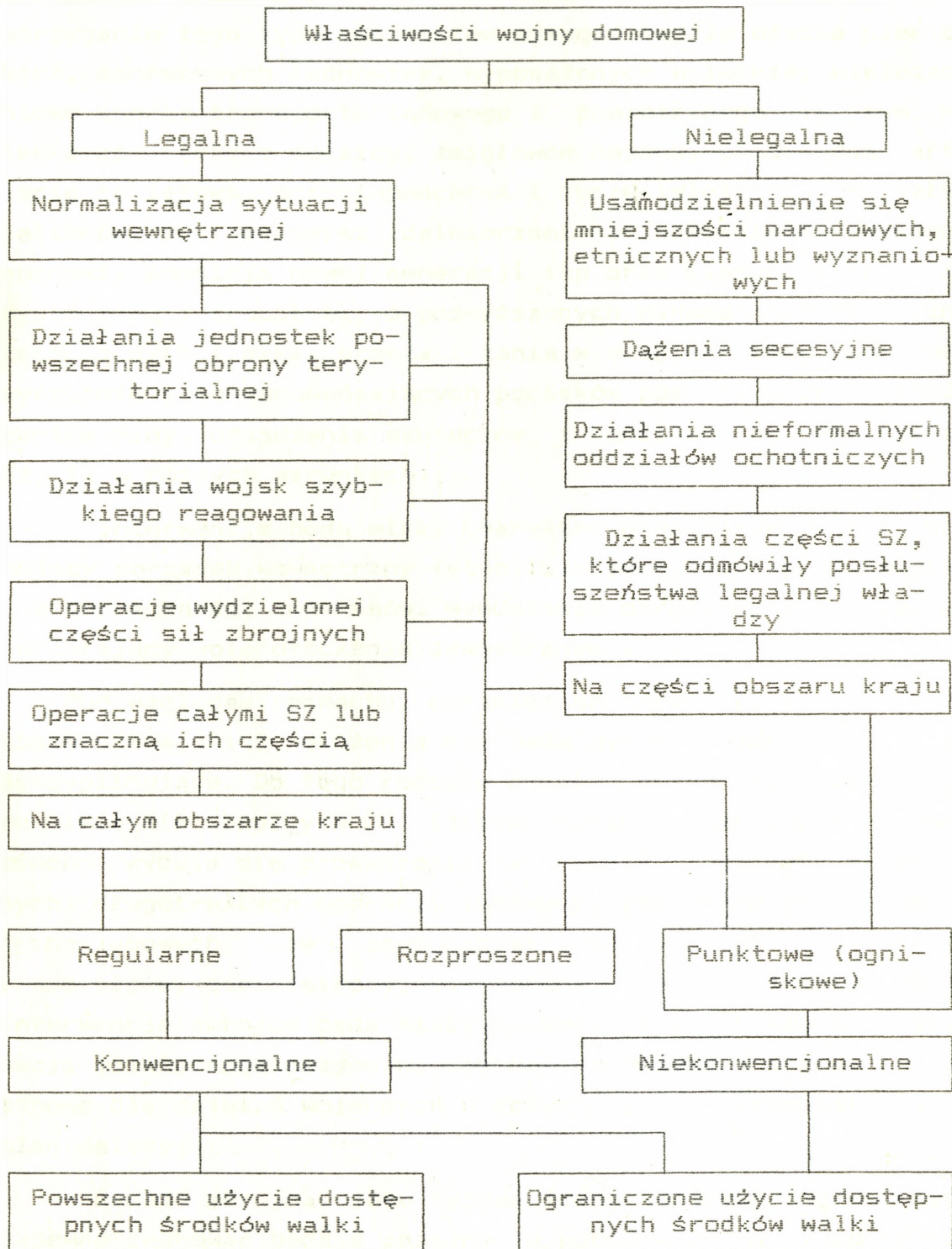
- napaść zbrojna sąsiedniego państwa lub grupy państw o zdecydowanie agresywnych celach. Może ona być na podłożu roszczeń terytorialnych, obrony interesów mniejszości narodowych lub wyznaniowych, dążeń do rozszerzenia strefy wpływów polityczno-wojskowych lub ekonomicznych. Napaść zbrojna może przybrać formę działań regularnych na znacznej części terytorium, z ograniczonym (choć nie można wykluczyć znacznego) zaangażowaniem sił zbrojnych i dostępnych środków walki. Mało prawdopodobne, ale niewykluczone, jest użycie broni niekonwencjonalnej.

Konflikty zbrojne o małej intensywności, w warunkach Polski i jej otoczenia, prawdopodobnie będą charakteryzowały się szeregiem szczególnych właściwości, odróżniającymi je od działań wojennych w dotychczasowym rozumieniu (schemat 5). Do właściwości tych należałoby zaliczyć:

- starcia graniczne i konflikty lokalne (np. w strefie przygranicznej na wschodzie, południu lub zachodzie) nie muszą mieć charakteru międzypaństwowego. Atakujące siły (sąsiada Polski) mogą formalnie nie reprezentować żadnej legalnej władzy państwowej. Mogą to być np. ochotnicze, nielegalne lub niezupełnie legalne organizacje zbrojne (anarchistyczne, narodowościowo-etniczne, wyznaniowe lub mafijne), organizacje polityczne (również niekoniecznie legalnie istniejące w danym państwie) o zabarwieniu szowinistycznym lub lewackim. Celem ich działania może być wymuszenie pewnych ustępstw władz Polski (na rzecz autonomii, rozszerzenia praw i swobód obywatelskich), dążenie do zwiększenia wpływu na podejmowane decyzje lub przejęcia władzy.

Z wojskowego punktu widzenia, konflikty tego typu będą charakteryzowały się małym rozmachem przestrzennym (na nie-

Schemat 5.

wielkiej części obszaru, punktowe), manewrowością i dynamicznością, ograniczonym zaangażowaniem sił militarnych oraz dostępnych środków walki przez obie strony. Skuteczne rozstrzygnięcie tego typu konfliktów wymagać będzie użycia niewielkich, manewrowych jednostek, wyposażonych w lekkie, wielozadaniowe środki transportu lądowego i powietrznego (w tym np. lekko opancerzone pojazdy, śmigłowce bojowe, samobieżną artylerię raketową, przeciwpancerną i przeciwlotniczą - małych kalibrów, z laserowymi dalmierzami i celownikami dziennocnymi, amunicją nowej generacji itp oraz klasyczną broń indywidualną i zespołową, o podwyższonych parametrach taktyczno-technicznych (lekka, prosta i tania w eksploatacji, przenośne wyrzutnie samonaprowadzających pocisków ppanc i pplot, inteligentne miny, urządzenia skuteczne i możliwe do efektywnego użycia w różnych warunkach);

- interwencje będą miały charakter nieagresywny lecz normujący porządek wewnętrzny (stabilizację sytuacji, likwidowanie sprzeczności interesów, wymuszanie określonych ustępstw), narzucający wolę otoczenia zewnętrznego.

Pod względem rozmachu, ograniczane będą zwykle do części obszaru kraju i z założenia nie będą wyniszczające, a raczej dyscyplinujące. Do tego rodzaju działań można zaliczyć pokojowe misje sił zbrojnych ONZ (przywracanie pokoju). Mało prawdopodobne wydaje się prowadzenie (w ramach interwencji zbrojnych) długotrwałych operacji lądowych, powietrznych i powietrzno-lądowych, ze zmasowanymi uderzeniami na centra przemysłowe, administracyjne, tereny gęsto zaludnione itp. Interwencje zbrojne będą miały raczej charakter krótkotrwałych akcji militarnego przymusu, spychające metody i środki walki, typowe dla działań wojennych w dotychczasowym rozumieniu, na plan dalszy;

- napaść zbrojna, jako typową formę działań agresywnych, zapewne cechować będzie znaczny (w porównaniu do poprzednich form) rozmach przestrzenny, większa intensywność działań na znacznej części obszaru kraju, ze znacznym zmasowaniem uderzeń ogniowych nowoczesnymi i bardzo precyzyjnymi środkami walki,

duża skala rozproszenia sił zbrojnych. Mogą tu wystąpić formy z pogranicza operacji terrorystycznych, np. operacje represyjne sił powietrznych lub morskich, zmasowanego uderzenia z powietrza na obiekty wojskowe, przemysłu zbrojeniowego lub administracji państwowej.

W przypadku konfliktu zbrojnego o małej intensywności, bardzo ważnym jest (dla strony będącej obiektem działania), posiadanie odpowiednio zorganizowanego i przygotowanego systemu obrony państwa, umożliwiającego zażegnanie tego konfliktu.

Polska w przyszłości może stać się obiektem napaści zbrojnej, której może dopuścić się tylko takie państwo, które będzie miało w tym swój cel (np. roszczenia terytorialne, dążenie do odtworzenia lub poszerzenia strefy wpływów) oraz znaczną przewagę ilościowo-jakościową w sił zbrojnych i gospodarce narodowej. Oznacza to, że Polska powinna dążyć do zbudowania takiego systemu obronnego, aby, jeśli nie odeprzeć atak, to, przynajmniej uczynić go nieopłacalnym, bądź zniechęcającym do podejmowania prób ingerencji w sprawy wewnętrzne. Nakłada to na władze obowiązek stworzenia odpowiedniego wystarczającego potencjału militarnego SZ RP oraz operacyjnego i logistycznego przygotowania obszaru kraju do działań obronnych.

4.3. Konflikty zbrojne o średniej intensywności

Konfliktu zbrojnego o średniej intensywności, w warunkach Polski, nie można wykluczyć. Może on przybrać formę wojny domowej lub wojny międzypaństwowej z którymś z państw bezpośredniego naszego otoczenia.

Wojna domowa może powstać na tle narodowościowym, dążeń autonomicznych części regionów lub próby przyłączenia ich do innego państwa. Dążenie władz do zapewnienia integralności państwa i jego suwerenności może zmusić je do podjęcia działań zbrojnych. Prawdopodobieństwo zaistnienia takiej sytuacji wzrośnie wówczas, gdy działaniom grup (organizacji) wewnętrznych towarzyszyć będzie nieoficjalne lub oficjalne wspie-

ranie z zewnątrz (państwa sąsiedniego, np. Ukrainy lub Niemiec). Może się to odbywać poprzez ingerencję nielegalnych grup zbrojnych lub działanie grup dywersyjno-terrorystycznych, podsycających sytuację konfliktową lub wspierających prowokacyjnie dążenia i aspiracje niezadowolonych grup lub organizacji wewnątrz Polski. Może im towarzyszyć również oficjalne zewnętrzne wspieranie przez stosowanie szantażu militarnego, bądź demonstrowania woli użycia sił zbrojnych, pod pozorem obrony praw mniejszości narodowej lub interesów polityczno-gospodarczych.

Nie można wykluczyć takiego przypadku, w którym sąsiednie państwo, o agresywnych zamiarach, wykorzystując wybuch wojny domowej w Polsce do zrealizowania swoich aspiracji i roszczeń. Przewiduje się w takiej sytuacji możliwość wykonania zmasowanego ataku sił powietrzno-łądowych i uderzenia bronią precyzyjnego rażenia na obiekty o znaczeniu strategicznym, w celu dezorganizacji systemu obronnego, aby następnie rzutem sił lądowych umocnić swoje powodzenie. Mogą więc być to działania na części obszaru Polski, ale o dużej manewrowości i ograniczonym użyciu dostępnych środków walki. Ważną rolę może odegrać broń laserowa i środki walki elektronicznej

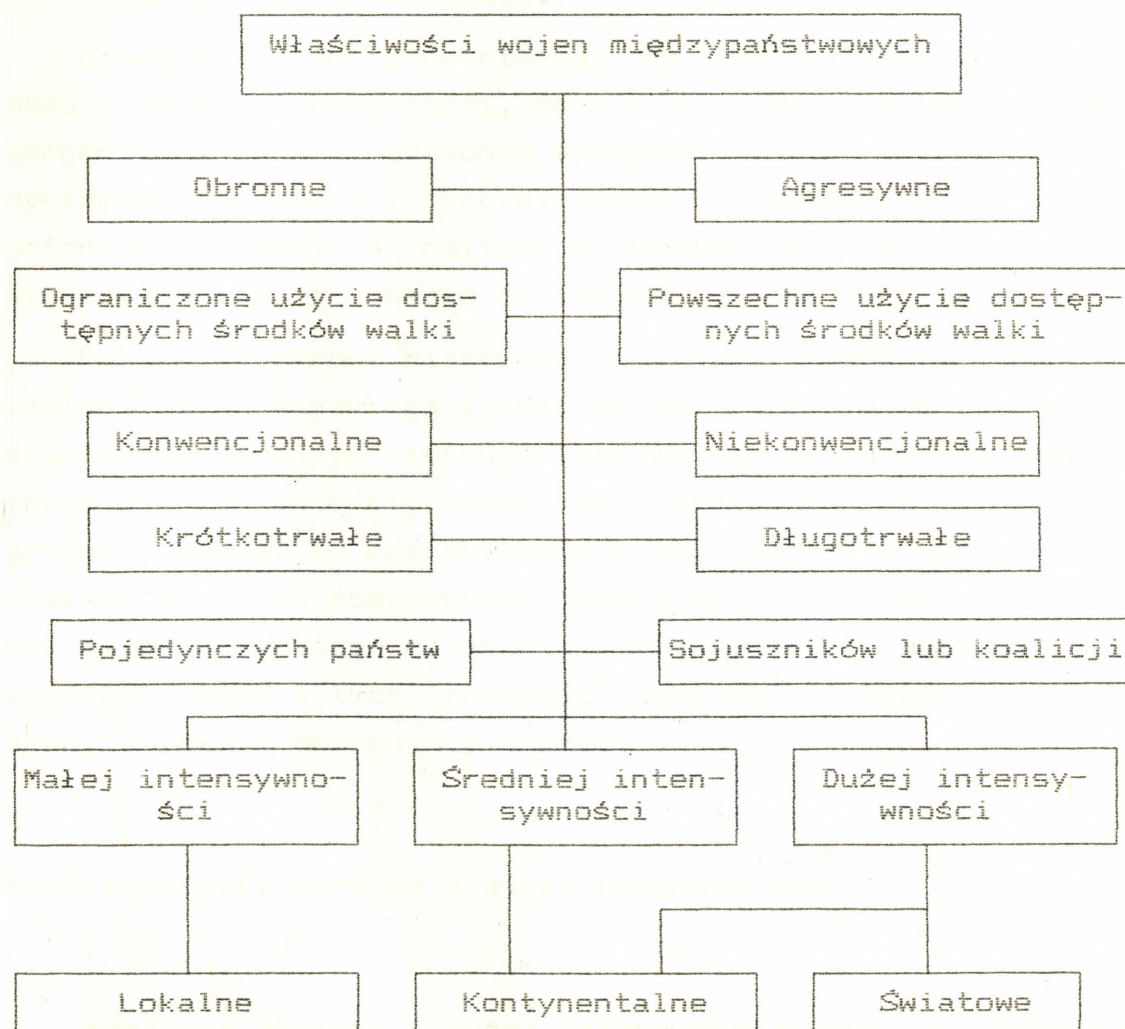
Przedstawiona sytuacja może wystąpić w przyszłości zarówno na kierunku wschodnim jak i zachodnim, mniej prawdopodobne jest powstanie konfliktu na kierunku południowym. Nie można wykluczyć również wojny domowej na tle społeczno-politycznym i ekonomicznym. Część społeczeństwa, niezadowolona z przemian ustrojowych, postępującej pauperyzacji i braku realnych perspektyw poprawy sytuacji wewnętrznej, może doprowadzić do sytuacji w której władze zastosują przymus fizyczny (użyją sił zbrojnych) do zaprowadzenia ładu wewnętrznego i przywrócenia stabilności.

Działania tego typu będą miały raczej ograniczony zasięg przestrzenny (prowadzone na części obszaru kraju, "punktowo"), ograniczone użycie sił i środków walki, mogą wystąpić formy o właściwościach charakterystycznych dla wojny podjazdowo-partyzanckiej i terrorystyczno-nękającej.

Nie można wykluczyć rozszerzenia przestrzennego działań wojennych, potrzeby zaangażowania większych sił militarnych, wprowadzenia niekonwencjonalnych form ich użycia, zastosowania szerszego spektrum nowoczesnych środków walki. Przypadek taki może wystąpić wówczas, gdy dojdzie do ingerencji z zewnątrz.

Wojna międzypaństwowa Polski z którymś z sąsiadów może być konsekwencją trwającej wojny domowej, bądź bezpośredniej agresji (schemat 6). Tak w jednym jak i w drugim przypadku wola agresora może być udzielenie pomocy mniejszości narodowościowo-etnicznej lub religijnej, ochrona interesów ekonomiczno-politycznych, roszczeń terytorialnych lub zapewnienie sobie strefy wpływów.

Schemat 6.

Możliwe są różne scenariusze konfliktu zbrojnego o średniej intensywności, również groźne w swych skutkach. Może dojść do agresji zbrojnej nieoficjalnej, gdy zorganizowane oddziały sił zbrojnych "wkroczą" do Polski (np. gdy część sił zbrojnych z obwodu kaliningradzkiego wymówi posłuszeństwo legalnej władzy, lub inne oddziały zbrojne - do których żadna legalna władza nie przyznaje się), lub oficjalnej - gdy oddziały sił zbrojnych innego państwa dokonają agresji na mocy decyzji swoich władz państwowych.

Nie można wykluczyć również takiego scenariusza, w którym Polska stanie się pośrednio przedmiotem konfliktu, przez tzw. wpełzanie w wojnę sąsiadów, lub że obszar Polski przejściowo stanie się terenem działań wojennych między naszymi sąsiadami (np. między Rosją i Niemcami).

Oznacza to, że, podobnie jak dla potrzeb konfliktu zbrojnego o małej intensywności, Polska musi dysponować odpowiednio zorganizowanym i wyposażonym systemem obrony militarnej oraz systemem kierowania i koordynowania działań, uruchamiającym potencjał obronny, a następnie racjonalnie sterującym jego wykorzystaniem, stosownie do eskalacji form konfliktu.

Potencjał obrony militarnej powinien charakteryzować się zdolnością do szybkiego zareagowania i podjęcia skutecznych działań na dowolnym kierunku zagrożenia, w celu zapobieżenia rozprzestrzenianiu się konfliktu i zdecydowanego wyparcia agresora. Wymaga to operacyjnego i logistycznego przygotowania obszaru kraju do powszechnej obrony terytorialnej, dysponowania siłami szybkiego działania i regularnymi wojskami operacyjnymi. Każda z tych "formacji" powinna być wyposażona w stosowny bojowy i pomocniczy sprzęt.

4.4. Konflikty zbrojne o dużej intensywności

Konflikt zbrojny o dużej intensywności może przybrać formę wojny:

- międzynarodowej (państwo - państwo, państwo - koalicja, koalicja - koalicja);
- kontynentalnej (na obszarze całej Europy lub znacznej jej części z udziałem kilku państw);
- światowej (obejmującej również obszar Europy i zaangażowaniu kilkunastu państw).

Każda z tych form charakteryzować się może dużym lub bardzo dużym rozmachem przestrzennym, prawdopodobnie długim czasem trwania, znacznym zaangażowaniem potencjałów militarnych, zmiennością sytuacji strategiczno-operacyjnej, dominacją zamasyowanych uderzeń ogniowych w ramach operacji lądowo-powietrznych, lądowo-morskich i powietrzno-morskich, powszechnym użyciem dostępnych nowoczesnych środków walki, w tym broni inteligentnej, laserowej, magnetycznej, elektronicznej i innych precyzyjnych środków walki - niekoniecznie zabijających, a raczej wyłączających żołnierzy i technikę wojskową z walki. Nie wyklucza się wykonania uderzeń z kosmosu, a nawet użycia broni masowego rażenia (jądrowej, chemicznej, biologicznej), dla zapewnienia agresorowi zdecydowanego zwycięstwa lub osiągnięcia spektakularnego sukcesu na określonym kierunku operacyjno-strategicznym, bądź jako rezultat szantażu lub terrorystycznego sabotażu. Przewiduje się występowanie dużych strat w ludziach (żołnierzach i ludności cywilnej), zniszczeń w infrastrukturze (centra przemysłowe i administracyjne, obiekty infrastruktury komunikacyjnej i komunalnej) oraz dezorganizację systemów obronnych i degradację środowiska naturalnego.

W konfliktach o dużej intensywności może wystąpić cała gama form prowadzenia działań wojennych (regularne, rozproszone, punktowe; odcinające i blokujące drugie rzuty, wzmocnienie i odwody, w tym zasilania logistycznego; klasyczne, niekonwencjonalne, na tyłach "frontu"; manewr siłami i ogniem oraz tp.).

Mało prawdopodobne jest, aby obszar Polski stał się bezpośrednio obiektem czy przedmiotem konfliktu zbrojnego o dużej intensywności, choć wykluczyć tego nie można. Mogło by to mieć miejsce w przypadku agresji na Polskę, np. Rosji, Ukrainy lub Niemiec, i jednocześnie po naszej stronie opowie-

działoby się któreś z wymienionych państw (lub sojuszników, koalicjantów), bądź Polska otrzymałaby pomoc militarną z NATO lub pokojowych sił ONZ. Nie można również wykluczyć takiego scenariusza, w którym Polska wbrew swojej woli zostanie pośrednio "wmanewrowana" w konflikt zbrojny o dużej intensywności, na podstawie zobowiązań sojuszniczych (koalicyjnych) lub ze względu na geopolityczne położenie (między Rosją i Niemcami).

Szczególnym przypadkiem konfliktu zbrojnego jest wojna¹, w której działania militarne prowadzą przynajmniej dwie strony o sprzecznych dążeniach i uznających odmienne wartości. Osiągnięcie celów jednej strony godzi w podstawy istnienia drugiej, a przynajmniej znacznego ich zachwiania (ograniczenia) - w aspekcie terytorialnym, politycznym, gospodarczym lub wojskowym. Możliwość osiągnięcia tych celów zależy od: stopnia ich akceptowalności przez otoczenie, racjonalności i zasadności przedstawianych żądań oraz skali dysproporcji sił stron uczestniczących w konflikcie. Nie można wykluczyć, iż w dającej się przewidzieć przyszłości, mogą wystąpić w Europie przesłanki dla zaistnienia konfliktu militarnego na poziomie wojny, w który może być "uwikłana również Polska.

Bez względu na to czy, i w jaki sposób, Polska może uczestniczyć w konflikcie zbrojnym o dużej intensywności, musi na tę ewentualność być przygotowana. Oznacza to, że, podobnie jak na potrzeby obronne w konflikcie małej i średniej intensywności, powinna dysponować odpowiednio zorganizowanym potencjałem systemu obronnego, którego elementy składowymi

¹ **Wojna**, podobnie jak konflikt, jest różnie definiowana i interpretowana w literaturze. Dla przykładu: *Wojna* - "zjawisko społeczne, którego dominującą cechą jest walka zbrojna między państwami, narodami lub grupami społecznymi" [*Leksykon*. PWN, Warszawa 1972, także: *Encyklopedia popularna*. PWN, Warszawa 1982]; - "jest kontynuacją polityki państwa, jest aktem przemocy, mającym na celu zmuszenie przeciwnika do spełnienia naszej woli" [Clausewitz C.; *O wojnie*. MON, Warszawa 1957, s. 15]; - "zorganizowana walka zbrojna między państwami, narodami, klasami lub grupami społecznymi, wywołana dla osiągnięcia określonych celów politycznych, ekonomicznych lub ideologicznych, albo zmierzająca do obrony własnych interesów; konflikt zbrojny" [*Słownik języka polskiego*. PWN, Warszawa 1989, t.3, s.744].

powinny być: dobrze wyposażone i uzbrojone (w nowoczesne środki walki) siły zbrojne, przemysł obronny, podsystem kierowania i koordynowania obroną oraz operacyjnie i logistycznie przygotowany obszar państwa.

5. WPŁYW ŚRODKÓW WALKI NA CHARAKTER I WŁAŚCIWOŚCI KONFLIKTÓW ZBROJNYCH

W najbliższych latach (do 2010 roku) rozwój nauki i techniki prawdopodobnie nie doprowadzi do rewolucyjnych zmian w systemach uzbrojenia. Wprowadzane będą do sił zbrojnych środki walki już dziś znane, lub będące w końcowym stadium przygotowania do produkcji. W tym okresie (głównie po 2000 roku), rozwój nauki, techniki, a przede wszystkim technologii produkcji, może doprowadzić do pojawienia się w latach 2005 - 2010 nowoczesnych środków walki - dziś traktowanych jako science-fiction, które zdecydowanie wpłyną na zasady użycia i działania wojsk w przyszłych konfliktach zbrojnych.

Do wyposażenia sił zbrojnych mogą wejść na skalę masową, doskonałe środki szybkiego i precyzyjnego rozpoznania, zapewniające wykrycie celu, dostarczenie wiarygodnej o nim informacji w czasie rzeczywistym (bez opóźnienia) i zautomatyzowane jej przetworzenie. Jednocześnie prawdopodobnie wyraźnie zwiększy się donośność i celność różnego rodzaju środków niszczenia, co w połączeniu z precyzyjnym rozpoznaniem celów i efektywnym naprowadzaniem pocisków pozwoli realizować zasadę "rozpoznaj i zniszcz".

Na skalę masową zastosowane zostaną najprawdopodobniej lasery bojowe, broń elektromagnetyczna i plazmowa oraz pociski nowej generacji, o skuteczności niewiele ustępującej zminiaturyzowanej broni jądrowej (np. tzw. broń dwufazowa, paliwowo-powietrzna lub tlenowa).

Możliwości taktyczno-techniczne sprzętu wojskowego XXI wieku w znacznym stopniu zależą będą od opanowania nowoczesnych technologii produkcji oraz umiejętnego zastosowania wie-

dzy m.in. z dziedziny biomimetrii, chemii, optoelektroniki, elektromagnetyzmu. Umożliwią one opracowanie i zastosowanie nowoczesnych materiałów o niezwykłych własnościach konstrukcyjnych, substancji chemicznych zwiększających odporność sprzętu na oddziaływanie środowiska oraz broni przeciwnika.

Upowszechni się też broń o działaniu selektywnym, ale także środki obezwładniające przeciwnika, bez zabijania go (broń ultradźwiękowa, substancje chemiczne, oślepienie itp.) oraz unieszkodliwiająca (wyłączająca z walki) technikę wojсковą (broń mikrofalowa i elektromagnetyczna; substancje o superklejących i utwardzających własnościach, unieruchamiające pojazdy i statki powietrzne; związki chemiczne zamieniające paliwo w galaretę, rozpylanie "piroforycznych" cząsteczek, które niszczą silniki lub zmieniają charakterystyki przyczepności jezdni itp.).

Równie wielkich możliwości wojennego wykorzystania wiedzy można spodziewać się w dziedzinie rozwoju nauk przyrodniczych i społecznych. Wiele z osiągnięć tych nauk może stanowić podstawę konstrukcji zupełnie nowych broni i nowych, dzisiaj nieznanych jeszcze (a co najwyżej pojawiających się w literaturze lub filmach z gatunku science-fiction) metod i sposobów prowadzenia walki. Być może realne stanie się masowe, skuteczne i szybkie oddziaływanie na psychikę ludzką, kształtowanie w sposób sztuczny nastrojów i zachowań oraz sterowania myśleniem ludzi. Wszystkie te środki i metody mogą w istotny sposób wpłynąć na zmianę dotychczasowych wyobrażeń o charakterze i właściwościach przyszłych ewentualnych konfliktów zbrojnych w Europie oraz poglądów na zasady i sposoby prowadzenia działań wojennych.

Nowoczesne środki walki najprawdopodobniej sprawią, iż przyszłe konflikty zbrojne będą się charakteryzowały: dużą aktywnością i manewrowością; znaczącym udziałem wojsk lotniczych i obrony powietrznej w zdobywaniu przewagi na lądzie; szerokim stosowaniem niekonwencjonalnych i nieszablonowych w formie działań obronno-zaczepeknych, desantów i uderzeń desantowo-szturmowych; precyzyjnie i skutecznie wykonywanymi uderzeniami ogniowymi, w tym bronią humanitarną.

PODSUMOWANIE

Prawdopodobieństwa wystąpienia sytuacji konfliktowej i konfliktu zbrojnego w Europie nie można wykluczyć. Przemawia za tym rozwój sytuacji społeczno-politycznej i wojskowej w Europie Środkowo-Wschodniej i Południowo-Wschodniej. Nie można wykluczyć, że Polska bezpośrednio lub pośrednio stanie się stroną w takim konflikcie zbrojnym.

Konflikty zbrojne mogą przyjmować formę małej, średniej lub dużej intensywności. Najbardziej prawdopodobne są konflikty małej i średniej intensywności z ograniczonym użyciem sił i środków walki. Przy czym na właściwości tych konfliktów (roz-
mach czasowo-przestrzenny, formy prowadzenia działań bojowych, skutki itp.) istotny wpływ wywra nowoczesne środki walki. One to będą w znacznym zakresie determinowały zasady użycia sił zbrojnych i efektywność ich działania.

Przyszłe konflikty zbrojne cechować będzie wysoka manewrowość działań i częsta zmiana sytuacji operacyjnotaktycznej, powietrzno-ładowy i elektroniczny wymiar, szerokie stosowanie nowoczesnych, precyzyjnych i efektywnych środków walki itp. Oznacza to, że dotychczasowe poglądy na wielkie operacje ciężkich armii (pancerno-zmechanizowanych) wojsk lądowych, wspierane działaniami z powietrza (jako podstawową formę rozgrywania konfliktów zbrojnych) straciły na aktualności (może poza wojną kontynentalną lub światową).

W przyszłych konfliktach zbrojnych (głównie o dużej intensywności) najprawdopodobniej będzie można wyróżnić kilka podstawowych etapów agresji:

- operacje powietrzne wraz z uderzeniami lotniczo-rakietowymi na terytorium przeciwnika;
- uderzenia powietrzno-ładowe (morskie), z zaskoczenia, na kilku kierunkach - na główne zgrupowania wojsk oraz obiekty o znaczeniu strategicznym;
- wtargnięcie wojsk lądowych i desantowo-szturmowych w głąb atakowanego terytorium;
- odpieranie przeciwuderzenia (przeciwnatarcia) strony bro-
niącej się;

- zajmowanie (opанowanie) terytorium (jego części) w zależności od celów agresji (politycznych, gospodarczych, wojskowych);
- utrzymywanie opанowanego terytorium (okupacja).

Przyszłe konflikty zbrojne w Europie, a szczególnie te o małej i średniej intensywności (w które może być uwikłana Polska), zdominowane będą działaniami nieregularnymi, niekonwencjonalnymi, rozproszonymi, punktowymi, dywersyjno-sabotażowymi i odwetowymi, partyzanckimi itp. Stanie się to głównie za sprawą:

- lekkiej, autonomicznej, wielofunkcyjnej i skutecznej broni;
- nowoczesnej optoelektroniki (dalmierze laserowe, przyrządy kierowania ogniem, dzienno-nocne celowniki, środki łączności);
- nowych generacji amunicji artyleryjskiej i strzeleckiej oraz samonaprowadzających rakiet przeciwpancernych i przeciwlotniczych;
- powszechnego wykorzystania śmigłowców bojowych (szturmo-wo-uderzeniowych i transportowych);
- nowoczesnych technologii (nowego rodzaju tworzywa - zapewniające lekkie i wytrzymałe mechanicznie konstrukcje oraz opancerzenie, odporne na oddziaływanie środowiska, pochłaniające promieniowanie neutronowe; farby i lakiery - posiadające możliwość tłumienia impulsów elektromagnetycznych, rozpraszania promieniowania cieplnego, pochłaniania wiązki laserowej; substancje o superklejących i utwardzających własnościach, które po rozpyleniu nad wojskami przeciwnika powodują unieruchomienie techniki wojskowej i paraliżują działanie żołnierzy);
- stosowania broni niezabijającej (emisji ultradźwięków - obezwładniających siłę żywą, wywołujących dezorientację i zniechęcenie do walki; rozpylanie substancji chemicznych i gazów - powodujących senność, czasowe oślepienie, paraliżujące ruchy itp. reakcje organizmu).

Zmiana poglądów na charakter i właściwości przyszłych konfliktów, zasady użycia sił zbrojnych oraz możliwości nowoczesnych środków walki nie mogą pozostawać bez wpływu na tworzenie systemu obronnego Polski, w tym strukturę, organizację, wyposażenie i strategię działania SZ RP.

Powinny one być tak przyjęte, aby:

- nie dać się zniszczyć uderzeniami lotniczo-rakietowymi oraz uniemożliwić uchwycenie ważnych strategicznie obiektów w głębi terytorium państwa;

- zatrzymać (związać, uwikłać, sparaliżować) lądowe zgromadzenia uderzeniowe przeciwnika w pasie przygranicznym (siłami i środkami obrony stale tam rozmieszczonymi oraz zgromadzeniami sił szybkiego działania);

- posiadać (oraz zachować) siły i środki do manewru na kierunku głównych uderzeń przeciwnika dla wzmocnienia miejscowej obrony lub wykonania przeciwuderzenia;

- zapewnić powszechną obronę na całym terytorium państwa, przewidując potrzebę wydzielania określonych sił do zapewnienia, samodzielnie lub wspólnie z wojskami operacyjnymi, ochrony i obrony ważnych strategicznie obiektów lub rejonów oraz do wspierania działań wojsk operacyjnych, a także natychmiastowego podjęcia na masową skalę działań nieregularnych na obszarach zajętych przez przeciwnika;

- zapewnić siłom zbrojnym dopływ nowych środków walki o porównywalnych ich możliwościach taktyczno-technicznych z wyposażeniem innych armii;

- zapewnić racjonalne wspieranie wojsk oraz efektywne ich zasilanie na poszczególnych kierunkach lub w strefach działań wojennych.

Potencjał gospodarczy Polski uniemożliwia zbudowanie SZ, zdolnych do samodzielnego odparcia każdej agresji (np. ze strony Rosji, Ukrainy czy Niemiec). Stąd Polska musi, z jednej strony, poza powiązaniem gospodarczymi, dążyć do zawierania dwu- i wielostronnych sojuszy wojskowych z naszymi sąsiadami

oraz członkostwa w strukturach wojskowych NATO, z drugiej zaś - budować własny system obronny i organizować potencjał militarny pod kątem możliwości skutecznego odstraszenia i zniechęcania potencjalnego agresora, aby wszczynanie konfliktu zbrojnego stało się dla niego nieopłacalne.

W oparciu o wyniki przeprowadzonych badań można stwierdzić, że system obrony militarnej, aby mógł spełnić w przyszłości swoją funkcję, powinien składać się z:

- sił powszechnej obrony terytorialnej państwa;
- manewrowych sił szybkiego działania;
- klasycznych wojsk operacyjnych;
- sprawnego i efektywnego podsystemu kierowania.

Każdy z wymienionych elementów powinien być odpowiednio zorganizowany oraz wyposażony w nowoczesną technikę, stosownie do swojego przeznaczenia i przewidywanych form działania.

Nie bez znaczenia dla efektywności funkcjonowania systemu obrony militarnej Polski będzie właściwe, operacyjne i logistyczne, przygotowanie obszaru kraju do działań wojennych.

Rozmieszczenie potencjału obrony militarnej oraz infrastruktury zasileniowej na obszarze Polski powinno wynikać z najbardziej prawdopodobnych kierunków zagrożenia bezpieczeństwa państwa, prognozowanego charakteru konfliktu zbrojnego i przyjętych zasad działania obronnego.

BIBLIOGRAFIA

1. DAHRENDORF R.; *Nowoczesny konflikt społeczny*. Czytelnik. Warszawa 1993.
2. DWORECKI S.; *O prognozowaniu zjawisk konfliktogennych*. ZN AON nr 3(16), Warszawa 1994.
3. DWORECKI S., STĘPAK J.; *Analiza wybranych zagrożeń bezpieczeństwa militarnego Polski*. AON. Warszawa 1993.
4. DWORECKI S.; *Prognozowany charakter konfliktów zbrojnych a nowoczesne środki walki*. WITU. PTUiR nr 51. Zielonka 1994.

5. MADEJSKI A. (Red.); *Ocena i prognoza zagrożeń polityczno-militarnych RP oraz właściwości przyszłych działań wojennych.* AON. Warszawa 1992.
6. MLICKI M.; *Konflikty społeczne. Pułapki i dylematy działań zbiorowych.* Warszawa 1992.
7. MULTAN W.; *Bezpieczeństwo międzynarodowe ery nuklearnej.* PISM. Warszawa 1991.
8. RYSZKA F.; *Polityka i wojna.* Warszawa 1975.
9. ŚCIBIOREK Z.; *Rozważania o obronie.* Bellona. Warszawa 1993.
10. TARGOWSKI A. (Red.); *Obrona Polski dziś i jutro.* Bellona. Warszawa 1993.

